

Nationaal Park
Weerribben-Wieden

Magische momenten

Educatiestrategie

Colofon

November 2023

Samenstellers: Thea Peters, Nannyke Hoek en Sjulie Visscher (IVN-Natuureducatie) i.s.m. Klankbordgroep Educatiestrategie

Inhoud

INLEIDING	3
BOORDEVOL AMBITIE	4
MET WELK DOEL	5
HOE GAAN WE HET DOEN?	6
VOOR WIE DOEN WE HET?	7
DE VERHAALLIJNEN VOOR DE GEBIEDSEDUCTIE	10
BELEVINGSPIRAMIDE	12
BIJLAGEN	13
Bijlage 1: Ingevulde Belevingspiramides	14
Bijlage 2: Leden klankbordgroep	17
Bijlage 3: Het verhaal van Nationaal Park Weerribben-Wieden	18
Bijlage 4: Onderbouwing van de educatiedoelstelling	19
Bijlage 5: Onderbouwing van de doelgroepen	21
Bijlage 6: Inventarisatie verhaallijnen	22

Inleiding

Nationaal Park Weerribben–Wieden, het grootste aaneengesloten laagveenmoerasgebied van Noordwest–Europa. Het gebied waarin je thuis bent, jezelf kunt zijn en waar je je geborgen en ontspannen voelt. Het landschap is magisch en elke plek, elk seizoen en zelfs elk tijdstip van de dag is anders. Van het veenhart, moeras en water naar de hoger gelegen delen of het nieuwe land. De kracht van de natuur én mensenhanden hebben hier iets unieks gevormd dat je elke keer weer verwonderd. De dynamiek in het gebied geldt niet alleen voor het landschap en de natuur maar ook voor de mensen. Een gebied waar je magische momenten kunt beleven en waar we je kunt blijven verwonderen. Daar zetten we ons blijvend voor in!

We maken Weerribben–Wieden zichtbaar en beleefbaar voor bewoners en bezoekers zodat zij het gebied in hun hart sluiten en ervoor gaan zorgen. In Nationaal Park Weerribben–Wieden krijgt gebiedseducatie dan ook een hoge prioriteit. Met educatie dragen we bij aan het levendige, dynamische samenspel tussen mensen en landschap, erfgoed en cultuurhistorie. We werken toe naar ‘Magische momenten’, onvergetelijke momenten die betrokken en trotse bewoners en bezoekers hun hele leven bijblijven.

In opdracht van Stichting Nationaal Park Weerribben–Wieden ontwikkelden we een integraal en gedragen educatiestrategie, die voldoet aan de nieuwe standaard voor een Nationaal Park Nieuwe Stijl, bijdraagt aan de ambities van het Nationaal Park en (uit)gedragen wordt door alle partners die zich met educatie bezig houden. Samen met onze (educatie)partners¹ uit het gebied hebben we gewerkt aan deze educatiestrategie voor Weerribben–Wieden.

Waarom? Omdat we met de gebiedseducatie willen bereiken dat bewoners en bezoekers een bijzondere ervaring beleven op het gebied van natuur, cultuur en landschap en dat de liefde hiervoor van jongs af aan wordt aangewakkerd. We willen actuele maatschappelijke thema's als klimaatverandering, biodiversiteit en de transitie in de landbouw verweven in de educatieve programma's. We willen bewoners en bezoekers in het hart raken en handelingsperspectief bieden.

1. Zie bijlage 2 voor de leden van de klankbordgroep en geïnterviewden die hebben bijgedragen aan deze educatiestrategie.

Boondevol ambitie

In deze educatiestrategie bouwen we voort op de lijnen die landelijke zijn uitgezet voor de educatie in de Nationale Parken, de eerdere strategie, het verhaal van het gebied² en de resultaten van het recentelijke afgeronde gebiedsidentiteits traject en de Landschapsbiografie. We vertalen landelijke plannen met oog voor de lokale situatie en met ambitie. We continueren en verbeteren de ontwikkeling van natuureducatie naar gebiedseducatie.

WAT VERSTAAN WE ONDER GEBIEDSEDUCTIE?

“Het leren, beleven en ervaren van de unieke waarden van het gebied. Gebiedseducatie is leren en ervaren hoe alles in het gebied met elkaar verbonden is. Het water met het land. De mens met de natuur

2. Zie bijlage 3 voor het verhaal van Nationaal Park Weerribben-Wieden.

en het landschap. De mensen met elkaar. Verhalen uit het gebied spelen hierin een belangrijke rol. Met educatieve activiteiten raken we mensen in het hart en bieden we handelingsperspectief.”

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Onze visie is dat alle bewoners en bezoekers aan Nationaal Park Weerribben-Wieden een bijzondere beleving meemaken, een unieke ervaring die leidt tot een grote verbondenheid met de bijzondere waarden van de natuur, het landschap en de cultuur van het gebied. Want waar je van houdt, daar wil je voor zorgen.

Deze visie vertalen we in drie ambities:

- De liefde voor de natuur wordt van jongs af aan aangewakkerd. Daarom willen we dat ieder kind voor zijn of haar twaalfde jaar de weg weet te vinden op het gebied van natuur, cultuur en landschap in het Nationaal Park ongeacht iemands achtergrond, opleidingsniveau of sociaaleconomische status.
- Gebiedseducatie zorgt ervoor dat alle bezoekers aan Nationaal Park Weerribben-Wieden een bijzondere ervaring kunnen meemaken op het gebied van natuur, erfgoed, cultuur en landschap die ze niet elders kunnen meemaken. Ze kunnen de unieke waarden van het nationaal park beleven en erover leren.
- Mensen die wonen of werken in Weerribben-Wieden zijn zich bewust van de unieke waarden van de natuur, het landschap en de cultuurhistorie van het nationaal park en onderschrijven het belang van het beschermen en behouden van deze waarden voor huidige en toekomstige generaties.

Met welk doel

“Mensen die wonen, werken en recreëren in Nationaal Park Weerribben-Wieden en omgeving maken een bijzondere beleving mee waardoor ze zich verbonden voelen met natuur, cultuur en landschap en zorg willen dragen voor het gebied om het door te kunnen geven aan toekomstige generaties³.”

KOESTEREN WAT ER AL IS

In de afgelopen twintig jaar hebben we met een groot aantal partners waaronder terreinbeheerders, ondernemers en met veel bevlogen vrijwilligers een sterke basis gelegd.

Er is een aanbod met excursies en activiteiten, een doorgaande leerlijn voor het basisonderwijs (het Nationaal Park Scholenprogramma), voortgezet onderwijs weet de partners te bereiken. Twee JeugdNatuurClubs zijn actief en het Junior Ranger programma biedt jongeren een mooie kans om actief bezig te zijn in en voor het Nationaal Park. Er is een netwerk van opgeleide gastheren en -vrouwen (recreatie- en horecaondernemers) die worden opgeleid en bijgeschoold. We organiseren bijeenkomsten voor ‘groene voorlichters’ en trainen jeugd- en schoolbegeleiders. We organiseren de Beleefweek om in het naseizoen een breed publiek kennis te laten maken met het gebied.

3. Zie bijlage 4 voor de onderbouwing van de educatiedoelstelling.

En toch een nieuwe strategie, terwijl er al zoveel gebeurt. Gaat het oude verdwijnen? Nee. Wel houden we wat er al is kritisch tegen het licht. Past het bij de doelen en bij het verhaal van het gebied? Is er aandacht voor de grote maatschappelijke opgaven? Wat is er nog niet, wat zijn de witte vlekken?

Samen met stakeholders hebben we het bestaande aanbod geïnventariseerd en verhaallijnen ontwikkeld. Zo kunnen we beter investeren in wat we écht belangrijk vinden en wat ons onderscheidend maakt. Dit blijft ‘work in progress’ maar geeft richting en focus.

Hoe gaan we het doen?

Als we ons verbonden voelen met de natuur, ontstaat de betrokkenheid die nodig is om het verschil te maken. Die verbondenheid ontstaat in zeven stappen. Het begint met nieuwsgierigheid wekken en die **nieuwsgierigheid** voeden. Vervolgens gaat die nieuwsgierigheid over in **verwondering** die groeit naar **bewondering**. En na het wonder van de natuur te hebben ervaren, ontstaat **waardering** en **betrokkenheid**. Want waar je van houdt, daar wil je voor zorgen. Ben je eenmaal betrokken, dan zie je dat de natuur geen vanzelfsprekendheid is, dat De Weerribben en Wieden wellicht robuust oogt maar vol kwetsbaarheden zit waar we voor moeten zorgen en wat kan zorgen voor **bezorgdheid**. En die zorg vereist **actie**.

Onze belangrijkste instrumenten om mens en natuur te verbinden zijn beleving en educatie. Dat begint met een zaadje planten in de kindertijd. Het strekt zich uit tot natuur in onze leef- en werkomgeving, vrijetijdsbesteding in de natuur en het bewustzijn dat de natuur bijdraagt aan onze gezondheid. Gidsen, school- en jeugdbegeleiders, beroepskrachten en vrijwilligers geven hun grenzeloze kennis over de natuur, het landschap en de cultuur met liefde en plezier door.

Om de gebiedseducatie in Nationaal Park Weerribben-Wieden verder vorm te geven volgen we de zes richtlijnen vanuit de landelijke strategie voor Nationale Parken Nieuwe Stijl:

- Het bieden van de mogelijkheid om 'magische' momenten op te doen
- Educatieve activiteiten worden mede vorm gegeven door het principe hoofd (kennis delen), hart (verwondering en beleving stimuleren) en handen (kennis toepassen in de praktijk);
- De identiteit van het Nationaal Park dient als kompas voor de inhoud van de educatie;
- Actuele maatschappelijke thema's, zoals biodiversiteit, klimaatverandering en transitie in de landbouw worden aan de orde gesteld;
- Er wordt ingezet op een eigentijdse aanpak met ruimte voor participatie en eigen initiatief van de doelgroep;
- Er is goede samenhang in het educatieve aanbod van lokale, regionale en nationale partijen die werkzaam zijn in het Nationaal Park.

Daarbij streven we met deze zes richtlijnen naar een positieve bijdrage aan de doorlopende leerlijn voor het onderwijs en hebben we aandacht voor de kwaliteit van de educatieve programma's en de begeleiding van activiteiten.

Voor wie doen we het?

WAT ZIJN DE DOELGROEPEN VOOR DE GEBIEDSEDUCTIE?

Tijdens de klankbordsessies en interviews met stakeholders en partners uit het gebied is geïnventariseerd⁴ wat de –prioritaire– doelgroepen voor de gebiedseducatie zijn:

- (nieuwe) Bewoners
- Kinderen: school én vrije tijd, bewoners én bezoekers
- Jongeren en jong volwassenen: school én vrije tijd)
- Bezoekers (met name de inzichtzoeker)
- Ondernemers (Gastheren en –vrouwen van het landschap)

Hierbij gaan we uit van de onderverdeling:

Kinderen: tot en met 12 jaar

Jongeren: 12–18 jaar

Jongvolwassenen: 18–27 jaar

BEWONERS

Voor veel bewoners in de gemeente Steenwijkerland is het Nationaal Park hun achtertuin. Ze genieten in de zomer vanaf het water van het gebied en doen er hun ommetjes te voet of per fiets. Maar hoe bijzonder en soms kwetsbaar het gebied is, weten veel inwoners niet. Hoe komt het dat er in De Wieden grote watervlakten zijn en

4. Zie bijlage 5 voor deze inventarisatie.

“ALS MIJN KIND MET IETS THUISKOMT WAT HIJ/ZIJ HEEFT GEDAAN OP SCHOOL OF TIJDENS ANDERE ACTIVITEITEN IN HET NATIONAAL PARK, DAN WIL IK ALS VOLWASSENE HIER OOK IETS MEE KUNNEN DOEN. IK MOET HET KUNNEN HERKENNEN EN HET ZELF OOK KUNNEN BELEVEN”

in De Weerribben water en land zich volgens een bijna vast patroon afwisselen? Waarom er ‘bergen’ en ‘hoogtes’ zijn in het gebied en dat het nog niet zo lang geleden is dat de Zuiderzee grote invloed uitoefende op hun omgeving? Daarom willen we de inwoners meenemen in de verhalen van het gebied en ze met eigen ogen laten zien hoe uniek de natuur, het landschap en de natuur is.

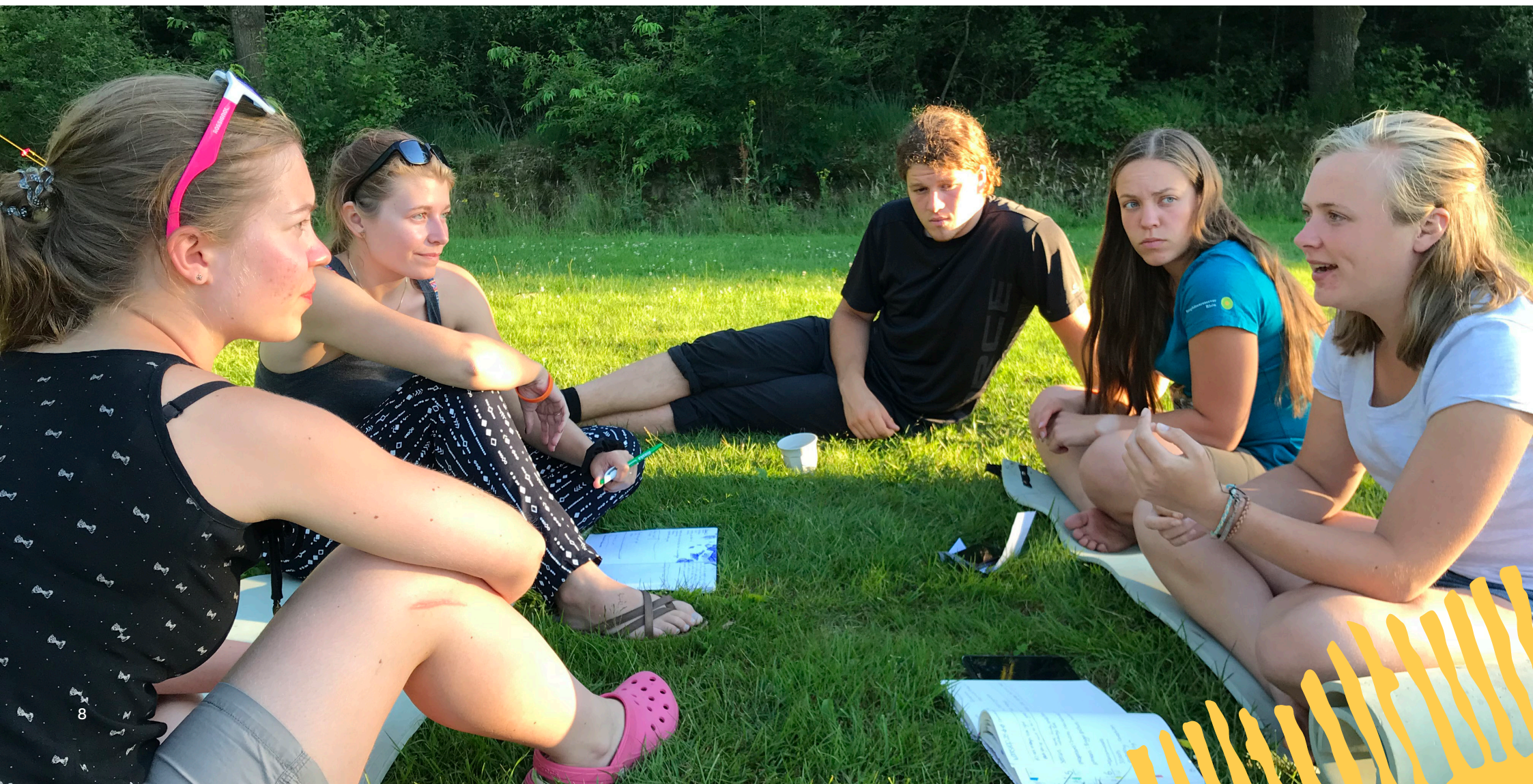
KINDEREN

Onze speciale aandacht gaat uit naar de jongste inwoners en bezoekers. De liefde voor natuur, landschap en cultuur wordt van jongs af aan aangewakkerd. Daarom willen we dat ieder kind de weg weet te vinden op het gebied van natuur, landschap en cultuur in Weerribben–Wieden en kennismaakt met de unieke waarden van het Nationaal Park. Samen met de klas, met het gezin of bij een van de jeugdclubs.

JONGEREN EN JONGVOLWASSENEN

Jongeren en jongvolwassenen zijn de plannenmakers en de beslissers van de zeer nabije toekomst. Door hen te betrekken bij het nationaal park worden zij bewust van de unieke waarden van het gebied wat bijdraagt aan het opbouwen van een duurzaam bewustzijn

en een gevoel van verantwoordelijkheid. Wij willen jongeren de kans geven om deel te nemen aan besluitvormingsprocessen, vrijwilligerswerk te doen en bij te dragen aan projecten. En...vooral willen we ook veel leren van jongeren en jongvolwassenen.

BEZOEKERS

Bezoekers komen naar Weerribben en Wieden om te varen, te wandelen of fietsen en te genieten van het riet, de rust en de ruimte. Of om een landgoed, een bezoekerscentrum of museum te bezoeken. Alleen, in gezinsverband of met familie en vrienden. Veel bezoekers willen graag iets meer weten of leren over het gebied waarin ze recreëren en zijn op zoek naar meer inzicht. In onze communicatie en educatie zorgen we ervoor dat bezoekers een bijzondere ervaring kunnen meemaken op het gebied van natuur, landschap, erfgoed en cultuur die ze niet elders kunnen meemaken. Ze kunnen de unieke waarden van het gebied beleven, er meer over te weten te komen én leren hoe ze ervoor kunnen zorgen.

ONDERNEMERS, GASTHEREN EN -VROUWEN VAN HET LANDSCHAP

Recreatie- en horeca-ondernemers, medewerkers van de bezoekerscentra en de informatiepunten fungeren als de poorten tot het gebied en kunnen het verschil maken. Bezoekers komen vaak als eerste bij een recreatie-ondernemer voordat zij verder het gebied in trekken. Zij kunnen hun gasten informeren en het verhaal van het gebied vertellen. Zij wijzen de bezoekers op de mooiste en leukste plekjes, bieden zelf natuurrijke activiteiten aan en treden op als ambassadeur van het gebied.

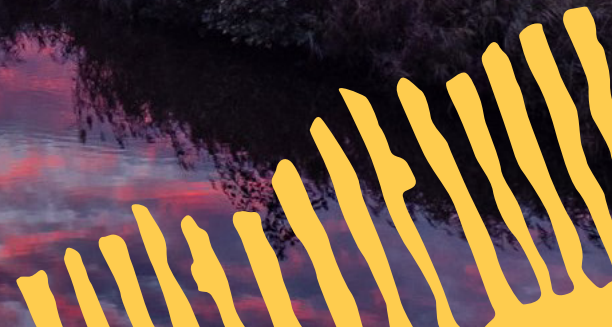
De verhaallijnen voor de gebiedseducatie

Nationaal Park Weerribben-Wieden is uniek in zijn soort. Met hoogteverschillen ontstaan tijdens de ijstijden en eeuwenlange menselijke activiteit. Met een landschap dat werd gevormd door de ontginning van moerassen en het weggraven van veen. De landschapsbiografie laat zien hoe dit in zijn werk is gegaan. Met dit ontstaansverhaal van het gebied in gedachten zijn de unieke waarden van het gebied benoemd⁵ door partners en stakeholders uit het gebied. Deze dienen als basis voor de indeling in drie categorieën -verhaallijnen- voor de inhoud van de gebiedseducatie in Nationaal Park Weerribben-Wieden.

ZICHTBARE GESCHIEDENIS	MENSELIJKE BEDRIJVIGHEID	NATUUR & LANDSCHAP
Ontstaan van het landschap	Handel	Flora en fauna: <ul style="list-style-type: none">• Otter, vuurvliinder, libellen, vogels, ...• Riet, waterplanten, biotopen, (moerasbos)
Hoog- en laagland	Punters	Water: <ul style="list-style-type: none">• Kwaliteit/kwantiteit• Waterleven
Verbinding land-water	Rietsnijders	Beheer: <ul style="list-style-type: none">• Cyclus verlanding
Strijd met het water	Visserij	Biodiversiteit
Landgoederen	Boeren	Klimaat
Erfgoed	Vervening	
Vaderlandse geschiedenis	Turfstekers	
Zuiderzeestadjes		
Vaartdorpen		
Vestingstad		

5. Zie bijlage 6 voor de uitgebreide inventarisatie.

Belevingspiramide

Voor het inventariseren en in kaart brengen van het huidige educatieve aanbod in Weerribben en Wieden is gebruik gemaakt van de belevingspiramide. De piramide bestaat uit drie lagen: top aanbod, (of 'magische momenten'), plus aanbod en basis aanbod.

Uit landelijke educatiestrategie Nationale Parken

Door de klankbordgroep is dit aanbod verdeeld over de drie verhaallijnen en is een start gemaakt met de onderverdeling in top-, plus- en basisaanbod. We maken in Nationaal Park Weerribben-Wieden onderscheid in aanbod voor het onderwijs en aanbod voor een breder publiek en daarom is dit aanbod in aparte piramides weergegeven. In bijlage 1 zijn de gevulde piramides weergegeven met het geïnventariseerde aanbod. In de volgende fase zal de onderverdeling nog nader bekeken worden en kunnen er verschuivingen of aanpassingen plaatsvinden.

Onder **topaanbod of magische momenten** verstaan we bijzondere en unieke belevingen en producten die de identiteit van Nationaal Park Weerribben-Wieden versterken en bevestigen. Het zijn iconische belevingen die je alleen hier op kunt doen. Iconisch betekent overigens niet per definitie 'groot' of 'groots', maar wél uniek, onderscheidend of authentiek

Het **plusaanbod** in de middelste laag van de piramide sluit goed aan bij de identiteit van Nationaal Park Weerribben-Wieden. Ze bevestigen de positionering maar hoeven niet exclusief voor Nationaal Park Weerribben-Wieden te zijn.

Het **basisaanbod** is belangrijk maar niet onderscheidend voor het gebied. Deze activiteiten kunnen ook op andere locaties plaatsvinden.

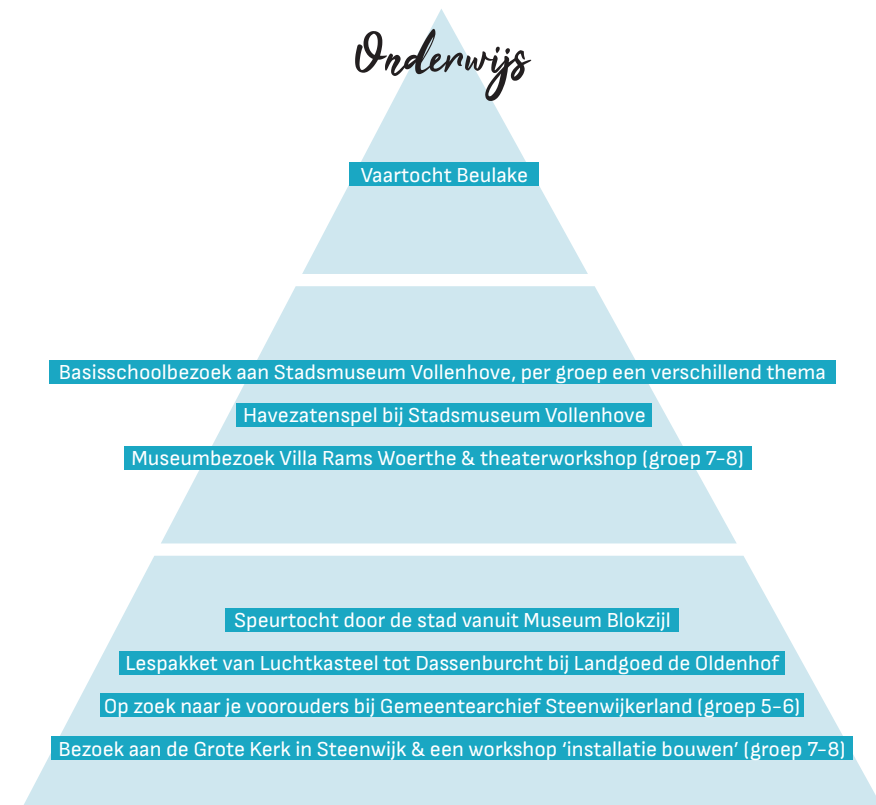
Bijlagen

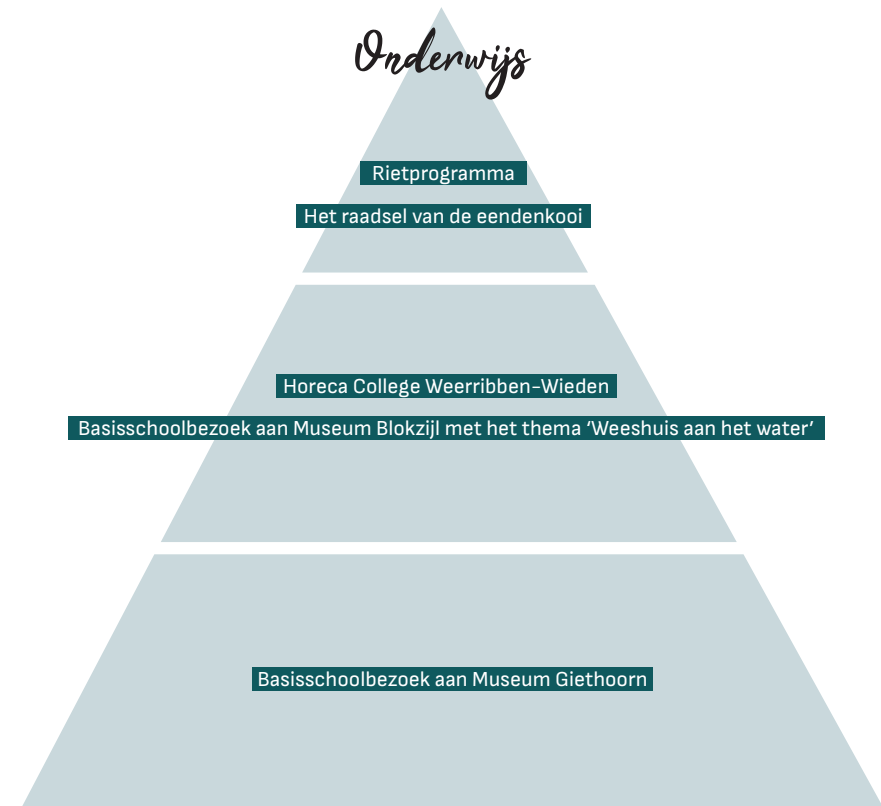
BIJLAGE 1: INGEVULDE BELEVINGSPIRAMIDES

Onderverdeling door de klankbordgroep van het geïnventariseerde educatieve aanbod, per doelgroep en per verhaallijn.

ZICHTBARE GESCHIEDENIS

MENSELIJKE BEDRIJVIGHEID

NATUUR & LANDSCHAP

Onderwijs

BIJLAGE 2: LEDEN KLANKBORDGROEP

LIJST VAN GEÏNTERVIEWDEN

- Daphne Martens – Stichting NPWW
- Linda de Graaf – Projectmedewerker Gemeente Steenwijkerland
- Roos Bras – Eigenaar Tuk's Theehuis
- Riëtta Aalderbrink – Eigenaar B&B de Wiedeweide
- Gabriëlla – Hotel en restaurant De Dames van de Jonge
- Egbert Wolter Ter Meer – Rietsnijder
- Annemiek Lukas – LTO
- Albertine de Jonge – bewonersvertegenwoordiger en lid bestuur Nationaal Park
- Nicolette Bolté – contactpersoon beroepsonderwijs
- Henk van Heerde – Museum Vollenhove
- Evelien – Sluispoort
- Marloes van Schooten – Cultuurmakelaar Steenwijkerland
- Casper de Jong – Natuurmonumenten
- Egbert Beens – Staatsbosbeheer
- Merijn Kuiper – Staatsbosbeheer
- Annemieke Teurlinckx – WDO Delta
- Ingrid Even – Vrijwilligster IVN-afdeling Noordwest-Overijssel

KLANKBORDGROEP

- Lianne Kruiswijk – Nationaal Park Team
- Linda de Graaf – gemeente Steenwijkerland
- Albertine de Jonge – bewonersvertegenwoordiger en lid bestuur Nationaal Park
- Annie Muizelaar-Eikes – Duurzaam Steenwijkerland
- Marloes van Schooten – cultuurmakelaar
- Casper de Jong – Natuurmonumenten
- Egbert Beens – Staatsbosbeheer
- Ingrid Even – IVN-afdeling Noordwest-Overijssel

BIJLAGE 3: HET VERHAAL VAN NATIONAAL PARK WEERRIBBEN-WIEDEN

GEBIEDSIDENTITEIT, HET VERHAAL VAN HET NATIONAAL PARK

Het verhaal van het Nationaal Park is beschreven in de merkgids en is het resultaat van een uitgebreide sessie rondom de gebiedsidentiteit. Dit verhaal biedt richting aan de invulling van de gebiedseducatie.

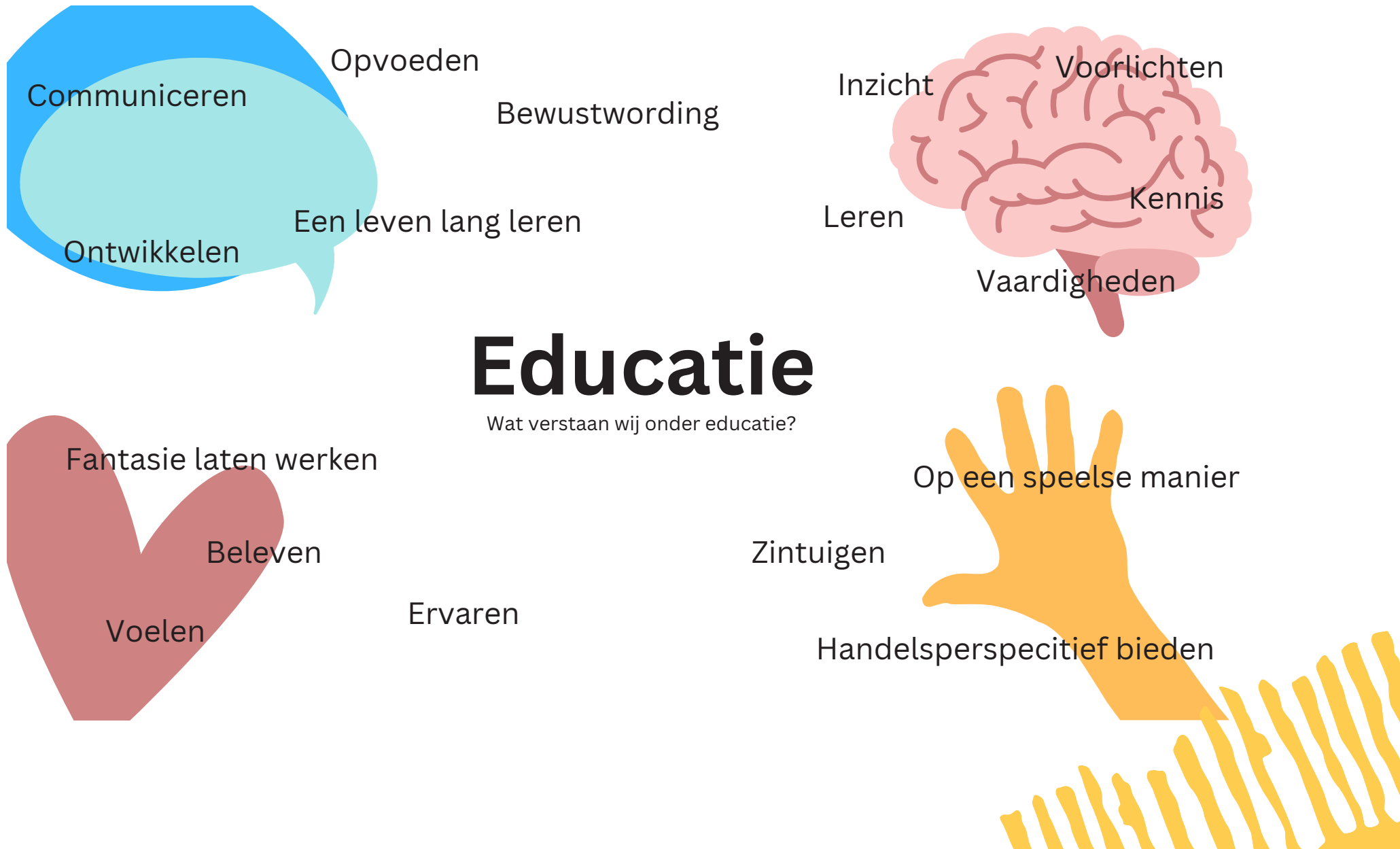
In Nationaal park Weerribben-Wieden ben je thuis. Bij ons kan iedereen 'gewoon' zichzelf zijn en dat maakt dat je je direct geborgen en ontspannen voelt.

Ons gebied is echter verre van 'gewoon'. Het landschap is magisch en elke plek, elk seizoen en zelfs elk tijdstip van de dag is hier anders. Van het veenhart, via riet, moeras en water naar de hoger gelegen delen of het nieuwe land. De kracht van natuur én van mensenhanden hebben hier iets unieks gevormd dat je elke keer weer verwondert.

De dynamiek in ons gebied geldt voor het landschap en de natuur maar zeker ook voor de mensen. De dorpen en de steden hebben allemaal hun eigen eigenzinnige karakter. Giethoorn en de andere waterdorpen, de historische Zuiderzeestadjes en vestingstad Steenwijk; ze zijn allemaal vol beleving en beweging. Hier houden we tradities levend en bouwen we samen aan nieuwe verhalen.

We laten je heel graag de magie van ons gebied ervaren. Wees welkom en laat je verwonderen.

BIJLAGE 4: ONDERBOUWING VAN DE EDUCATIEDOELSTELLING

Natuur beschermen
Natuurkennis vergroot
gevoel van
verbondenheid
Draagkracht en trots voor
gebied vergroten

Jong & oud laten beleven
hoe gezond en mooi
natuur is
Zelf leren en doen
staat centraal

Als overkoepeling
Gemeenschappelijk doel
Het besef dat NPWW
één geheel is
Zoeken naar verbinding

Samenwerken
Disciplines
combineren
Breder dan
alleen natuur
Krachten bundelen

Ambities & doelen

Keuzes maken,
prioritering
Stukje regie
Afbakening

Onze doelen & het nut van de educatie strategie

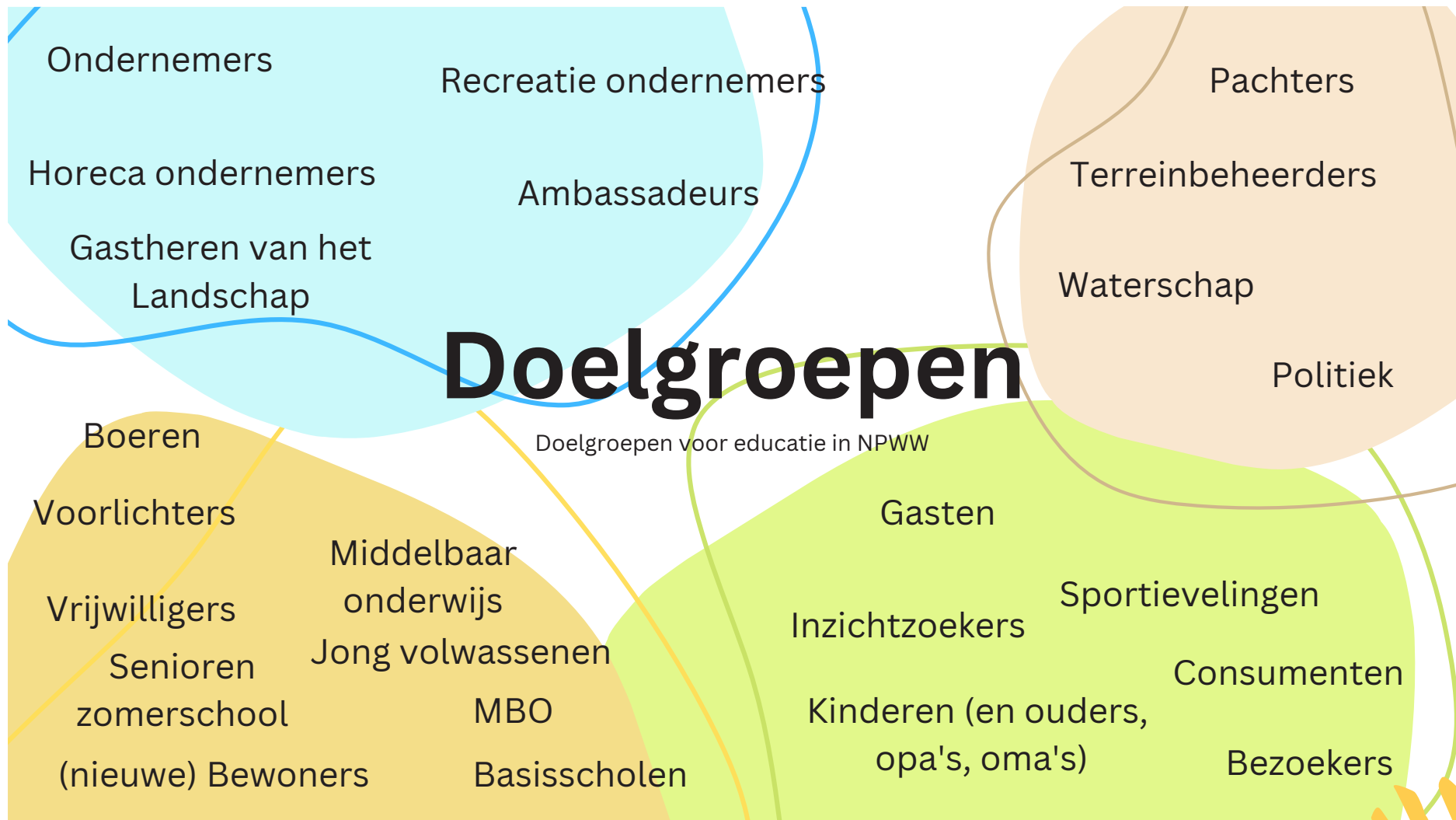
Overzicht voor
aanbieders & gebruikers
Helderheid over wie wat doet
Alle partners in het
gebied zichtbaar

Inventarisatie:
wat is er al?

Elkaars activiteiten benutten
Als aanbieder beter
gevonden kunnen
worden
Aanvullende dingen?

BIJLAGE 5: ONDERBOUWING VAN DE DOELGROEPEN

BIJLAGE 6: INVENTARISATIE VERHAALLIJNEN

Tijdens de Klankbordgroep sessie op 24 maart is heel uitgebreid gesproken over de unieke waarden en hoe deze in te delen in 'verhaallijnen' / categorieën voor de educatie. Uiteindelijk is gekozen voor: **zichtbare geschiedenis, menselijke bedrijvigheid en natuur & landschap.**

Hiernaast een samenvatting van de discussie en een aantal genoemde termen die zijn opgenomen in de voorgestelde drie categorieën.

Belangrijk: het gebied is groter dan alleen het 'natte deel'. Neem ook de hogere delen, het landschap en de cultuur historie mee!

De verbinding tussen land en water	Rust	Noaberschap
De verbinding tussen het hoge en het lage land	Ruimte	Saamhorigheid
De verbinding tussen de steden en het veenhart	Natuurbeleving	Betrokken bewoners
De balans tussen land en water	Beleven via zintuigen: zien, horen, voelen, etc...	Sterke dorpsidentiteit (authenticiteit)
De balans tussen bedrijvigheid (of menselijk ingrijpen) en natuurlijke processen		Diversiteit tussen de dorpen
Verschillende gradiënten met elk hun landschapstype en unieke natuurwaarden		Wij zijn het gebied
Verschillende fasen van verlanding		Ik ben mijn dorp
Watermanagement (krabbescheer wat de sloten schoon houdt)		Elk dorp zijn eigen gondeltocht en bloemencorso
		Vroeger en nu
		Cultuur geschiedenis/ historie
		Zuiderzeesteden, hanzesteden, waterdorpen
		Handel
		Inpoldering door boeren